

Konjunkturbarometer Q4 2023

Återhämtningsresan har börjat

Fjolårets sista kvartal markerade en vändpunkt för den kemirelaterade industrin. Produktionen överträffade förväntningarna och visade en uppåtgående trend efter en tydligt växande exportmarknad. Lägre kostnader noterades inom inköp av råvaror och energi, även om utvecklingen varierade mellan delbranscherna. Prognoserna för första kvartalet 2024 pekar på fortsatt volymtillväxt och svaga kostnadsminskningar, trots en osäker global situation och dyrare transporter till följd av händelserna i Röda havet.

Sista kvartalet 2023 visar ett positivt trendbrott i den kemirelaterade industrin. Produktionen överskred prognoserna när exportmarknaden kvicknade till efter 1,5 år av minskade volymer. Index på 113 i Q4 över exportutvecklingen kan översättas

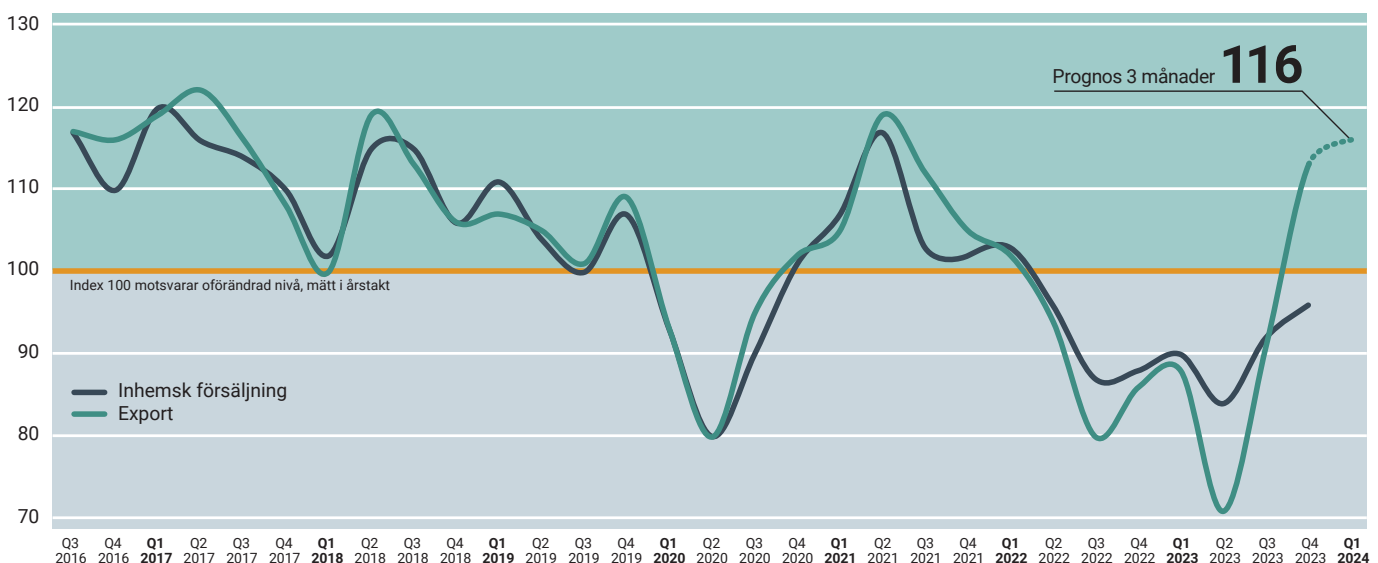
i en god volymökning (bild 1). Volymtillväxten var kopplad till kemi-, raffinaderi- och läkemedelsföretagen, medan plast- och gummi-företagen tappade lite i volym (bild 2 och 3).

Kvartalet utvecklades enligt

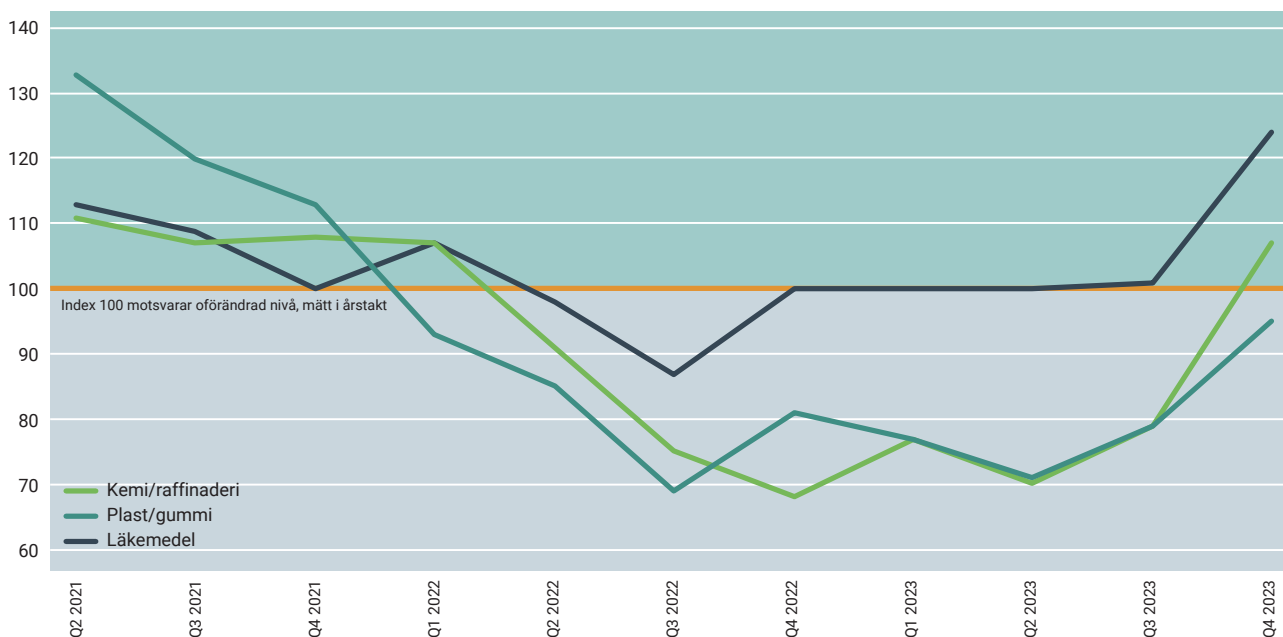
förväntan för majoriteten av plast-, gummi- och läkemedelsföretag, medan det bland kemiföretagen var en mycket större spridning bland företag som överraskades positivt respektive negativt av kvartalsutvecklingen (bild 4).

Bild 1. Ikem-index för perioden Q3 2016–Q4 2023 över inhemsk försäljning samt export.

Volym i årstakt. Indexvärderna under 100 markerar avmattning (kontraktion). Källa: IKEM

Bild 3. IKEM-index över försäljningen (volym) på exportmarknaden, uppdelat per delbransch. Källa: IKEM

Kostnadsläget spretar

De efterlängtade kostnadsminskningar som noterades redan i konjunkturbarometern för Q3 fortsatte också under Q4. Tydligast gäller det kostnaden för inköp av råvara och företagets energikostnader.

Kostnadsminskningarna var dock inte jämt spridda mellan delbranscherna. Energikostnaderna ökade inom plast- och gummiindustrin, medan läkemedelsindustrins råvara blev något dyrare. Kostnaderna för transporter ökade påtagligt inom läkemedelsindustrin under Q4, medan övriga branscher noterade svagt minskade kostnader.

Inledningen på 2024 vad gäller transportkostnader har inte börjar bra. I spåren av terrorattackerna på Röda havet har containerfraktpriserna ökat kraftigt. De alternativa rutter som många rederier nu väljer innebär cirka två veckors förlängd resa runt Afrika. Det riskerar i sin tur att leda till ökade priser globalt på rå- och insatsvaror brett inom industrin.

Ljusa prognoser för Q1 2024

IKEM-företagens prognos för årets första kvartal är, trots en osäker omvärld, upplyftande läsning. Volymtillväxten från Q4 väntas fortsätta in i 2024 och bekräftar

Bild 2. IKEM-index uppbruten på delbransch.

Index 100 motsvarar neutral utveckling, årstakt. Värdet under 100 representerar en minskning. Maxvärde 150, minvärde 50. Källa: IKEM

	Inhemskt leveranser, volym	Leveranser till exportmarknaden, volym	Antal anställda	Investeringar	Kostnaden för rå/insatsvara	Kostnad för energiförbrukning (el/gas)	Kostnad för transporter	Företagets lönsamhet (EBIT-marginal)
Plast/gummi	95	95	99	114	90	114	99	106
Läkemedel	100	124	100	101	102	99	123	101
Kemi/raff	91	107	99	106	83	84	91	101
IKEM totalt	96	113	99	105	93	96	107	102

Bild 4. I förhållande till företagets produktionsprognoser från tredje kvartalet, hur slutade fjärde kvartalet? Källa: IKEM

	Plast/gummi	Läkemedel	Kemi/raff	Totalt
Mycket bättre	0%	1%	1%	1%
Bättre	18%	2%	33%	16%
I linje med prognos	68%	94%	35%	67%
Sämre	14%	3%	20%	11%
Mycket sämre	0%	0%	11%	4%

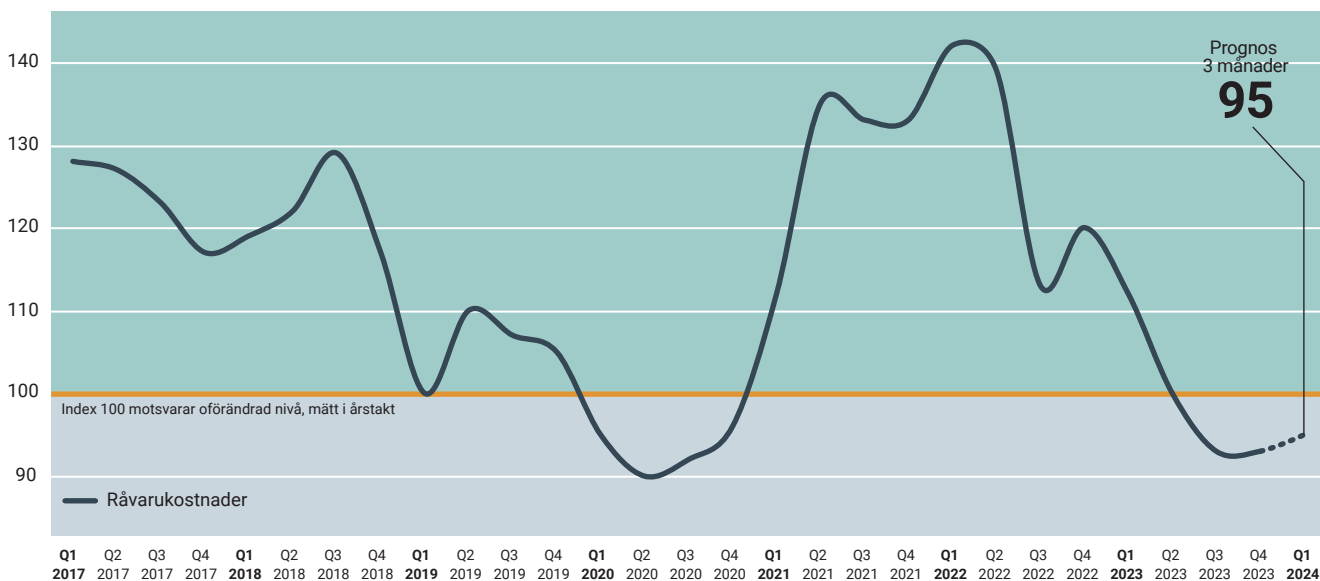
därmed trendbrottet i den ”breda IKEM-konjunkturen”.

Samtliga delbranscher räknar med volymtillväxt i produktionen, men allra tydligast inom läkemedelsbranschen följt av kemi- och raffinaderibranschen. Antalet anställda minskade något under Q4,

men prognosen för Q1 är snarare något fler sysselsatta.

På kostnadssidan pekar förväntningarna åt olika håll mellan delbranscherna. Samtliga branscher förväntar sig svaga kostnadsminskningar på rå- och insatsvara samt på energikostnaderna under Q1.

Bild 5. IKEM-index över råvarukostnader. IKEM totalt, årstakt. Källa: IKEM

Den stärkta svenska kronan under Q4 bidrog till att minska företagens kostnadsbörda. Under inledningen av 2024 har kronan dock åter tappat mark. Fortsätter trenden åt fel håll ställer det kostnadsprognoserna för kvartalet på ända.

Svagt exportår 2023

Även om Q4 slutade positivt ur ett exportperspektiv är facit för hela 2023 negativt. En jämförelse mellan IKEM:s exportindex Q1-Q3 2023 och SCBs exportstatistik, visar stor samstammighet. Det vill säga den svaga volymutvecklingen i IKEM:s index återkommer också i SCB:s exportdata, utom för läkemedelsindustrin där SCB redovisar en starkare utveckling. Jämfört med övrig svensk varuexport är det tydligt att kemi- och plastföretagen samt raffinaderierna utvecklats svagare än den totala svenska industriexporten. Det var den svenska fordonsindustrin som drog upp genomsnittet

för svensk industriexport under 2023, men också läkemedelsexporten utgjorde ett draglok.

Sårbart med långväga transporter

För de allra flesta av medlemsföretagen är det just exportmarknaden som står för majoriteten av produktionen, direkt eller indirekt.

De senaste tre åren har varit utmanande för alla svenska industriföretag, såväl när det gäller den inkommande varuförsörjningen som den internationella efterfrågan på den egna produktionen. I spåren av flaskhalsarna som uppstod under pandemin – och auktoritära länders utökade maktambitioner – diskuteras nu i västvärlden sårbarheten i beroendet av långväga transporter och ett alltför stort beroende av rå- och insatsvaror från enskilda länder eller företag.

Huthirebellernas kapningar och raketbeskjutningar av fraktfartyg

på Röda havet har satt strålkastarljuset på sårbarheten med långa transportvägar. Slutsatsen många drar är att företag behöver öka riskspridningen i sina inköp av centrala rå- och insatsvaror. Med tanke på IKEM-företagens stora beroende av internationell handel är frågan om förekomsten av ökad regionalisering av leveranskedjorna påverkat efterfrågan på svensk produktion.

I klartext, har de enskilda företagen påverkats i någon riktning av fler eller färre order från regionala aktörer, eller från amerikanska företag som vill minska sitt beroende av leveranser från Asien? Och hur har de för egen del arbetat med sin riskspridning av sina varuinköp de senaste åren?

På frågan om företagen märkt att efterfrågan påverkats i någon riktning som en följd av att kunder försöker minska sina långväga leveranskedjor så har det framförallt noterats inom plast/gummiin-

Bild 6. Mätt i årstakt, hur ser företagets prognos ut de närmaste tre månaderna avseende produktionen (volym), antal anställda och inköspriser?

Indexvärde 100 motsvarar oförändrad utveckling. Källa: IKEM

	Produktion (volym)	Antal anställda	Priser på energi (gas/el)	Priser på rå-/insatsvara
Plast/gummi	102	101	113	98
Läkemedel	124	100	100	101
Kemi/raff	111	102	89	86
Totalt	116	101	98	95

Bild 7. Exportutvecklingen enligt SCB (SPIN).

Volym- (Q1-Q3) och värdeutveckling (jan-okt) enligt SNI-indelning (SNI 19-22) samt för hela den svenska varuexporten (SNI 10-32). Källa: SCB.

	Volym Q1-Q3	Värdeutveckling jan-okt
Plast/gummi	-7,4%	2%
Läkemedel	8,6%	14%
Kemi	-2,4%	2%
Raffinaderi	-7,4%	-15%
Total svensk varuexport	0,3%	7%

dustrin. En fjärdedel av plast- och gummiföretagen menar att de påverkats positivt (21 procent) och en mindre andel (5 procent) svarar att de förlorat på utvecklingen.

Bland kemiföretagen var andelen som vunnit på av en ökad regionalisering endast åtta procent medan två procent förlorat på det. Läkemedelsindustrin särskiljer sig från de övriga delbranscherna med en knappt mätbar påverkan vilket sannolikt hänger ihop med att den producerar extremt komplexa och patenterade produkter, som gör att de inte är lika utbytbara som viss produktion inom plast-, gummi- och kemibranschen.

Som framgår av svaren i bild 8 är det endast en minoritet av IKEM:s medlemsföretag som påverkats av strävan bland europeiska företagskunder att minska sin sårbarhet. Faktum är att energikrisen som följde på Rysslands anfallskrig mot Ukraina snarare ökat konkurrensen från långväga "kemikonkurrenter" de senaste åren. Som beskrivits i föregående rapporter från IKEM har detta varit tydligt i produktionsdata över sektorn på EU-nivå där volymerna inom både kemi-, plast- och gummibranschen fallit brant under senare år.

En av förklaringarna bakom de stora volymtappen har hört ihop med de asymmetriska konkurrensförutsättningarna med Kina och USA, där energikostnaderna varit lägre och stabilare.

På en rak fråga hur medlemsföretagen upplevt konkurrensen från dessa länder de senaste åren, svarar nära hälften av företagen inom kemi- och raffinaderi, samt plast- och gummi att den tilltagit. Viljan att minska långa transportvägar övertrumfar inte hur stora prisskillnader som helst.

Med tanke på de stora obalanser som råder mellan utbud och efterfrågan på energi i Europa – och som väntas växa de kommande decennierna – är det inte svårt att måla ut ett scenario där konkurrensen från Kina och USA tilltar ytterligare. Det försvårar självfallet eventuella ambitioner att minska europeiskt beroende av långväga transporter och från länder som går i en auktoritär riktning.

Bild 8. I en allt oroligare omvärld talas det om att företag i Europa och USA försöker minska sitt beroende av långväga leveranskedjor, inte minst från Asien. Kan ni se att efterfrågan på era produkter påverkats i någon riktning av denna "trend"?

Källa: IKEM

	Plast/gummi	Läkemedel	Kemi/raff
Ja, mycket positivt	0 %	0 %	0 %
Ja, positivt	21 %	2 %	8 %
Ingen påverkan	72 %	98 %	81 %
Ja, negativt	5 %	0 %	2 %
Ja, mycket negativt	0 %	0 %	0 %
Vet ej	1 %	0 %	9 %

Bild 9. Utifrån företagets svenska produktion, hur bedömer ni att konkurrensen från Kina och USA utvecklats de senaste två åren? Andel som svarat att konkurrensen har ökat. Källa: IKEM

	Plast/gummi	Läkemedel	Kemi/raff	Totalt
USA	41%	2%	48%	18%
Kina	48%	0%	47%	17%

Arbetar företagen för att minska sin sårbarhet?

Hur arbetar svenska kemiorienterade företag själva med riskspridning av varuinköpen? Försöker de minska beroendet av leveranser från enskilda företag och länder?

På denna punkt råder en betydligt större samstämmighet mellan delbranscherna. I själva verket är det en minoritet på endast sju procent av IKEM:s medlemsföretag som inte arbetat för att minska sitt beroende av leveranser från enskilda företag eller länder.

Men det är återigen plast- och gummiindustrin som utmärker sig genom ett betydligt större fokus på en ökad riskspridning med en andel på 43 procent som svarar att man arbetar med frågan "i allra högsta grad", till skillnad från de företag som anger att man arbetar med det "till viss del" (bild 10).

Vad säger handelsstatistiken om "riskspridningen"?

Det kan vara intressant att se vad den officiella exportstatistiken säger om export och import inom IKEM:s branscher. Går det att dra några slutsatser kring sårbarheten vad gäller leveranskedjor inom svensk kemirelaterad industriproduktion med handelsstatistiken som grund?

Till att börja med är det slående hur många enskilda länder som svenska IKEM-leveranser når ut till. År 2022 exporterades svenskproducerade plast- och gummiprodukter till 220 enskilda länder enligt SCBs exportstatistik (SPIN). Svenskproducerade kemiprodukter exporterades till 200 länder. Till många av länderna uppgår inte exportvärdet till några större summor. Svenska läkemedel och läkemedelskomponenter nådde ut till 138 länder medan svenska petroleumprodukter gick till 141 länder.

Det är självfallet inte alla, eller ens något företag inom IKEM som har denna bredd i sin exportaffär. Men det stora antalet mottagarländer visar ändå att sårbarheten för den svenska kemirelaterade produktionen totalt sett – i termer av ett alltför stort beroende av ett enskilt land – är ganska liten.

Vad gäller importstatistiken visar inte den heller hur många länder ett enskilt företag köper in sina rå- och insatsvaror från. Och även om antalet länder är klart färre på importsidan är det ändå inget litet antal länder som exporterar rå- och insatsvara inom kemiområdet. Att bredden i exportaffären är större än i importaffären är inte konstigt i sak då Sverige, som hög utvecklat industriland, förädlar rå- och insatsvaror som efterfrågas globalt.

Bild 10. Har ert företag under de senaste två-tre åren själv arbetat med att minska beroendet av enskilda leverantörer och/eller leveranser från enskilda länder/regioner? Källa: IKEM

	Plast/gummi	Läkemedel	Kemi/raff	Totalt
Ja, i allra högsta grad	43%	0%	8%	11%
Ja, till viss del	44%	97%	67%	81%
Nej	12%	2%	18%	7%
Nej, men vi planerar för att göra det	0%	1%	0%	0%
Vet ej	0%	0%	7%	1%

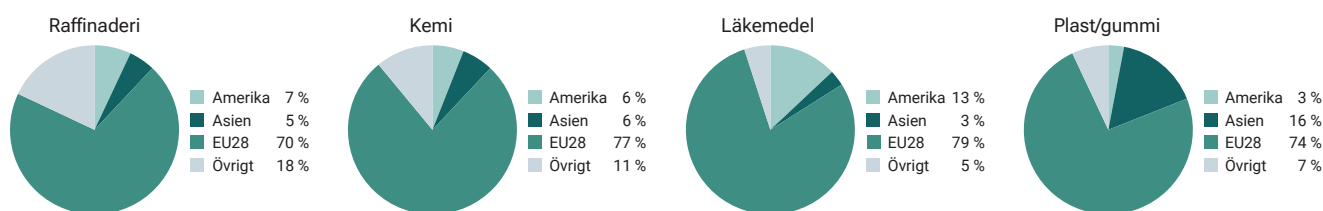
Bild 11. Antal länder med redovisad export och import från/till Sverige 2022.

Näringslivsindelning (SPIN SNI 19-22) raffinaderi, kemi, plast/gummi och läkemedel. Källa: SCB

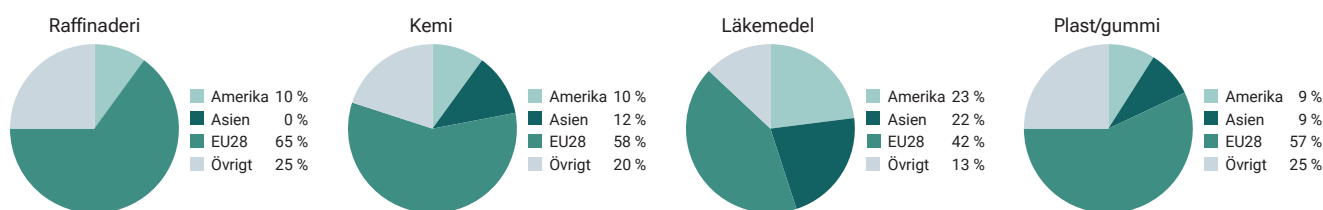
	Export	Import
Raffinaderier	141	61
Kemi	200	147
Läkemedel	138	88
Plast & gummi	210	133

Bild 12. Andelen import/export från respektive region 2022. Indelat efter näringslivsindelningen SNI 19-22 i SPIN. Källa: SCB

Importandel

Exportandel

Hur står det då till med de långväga transportkedjorna i delbranscherna? På insatssidan är det i huvudsak en EU28-angelägenhet. Mellan 70 och 80 procent av den svenska importen inom aktuella industrigrenar har sitt ursprung från den inre marknaden.

När det gäller exporten är beroendet av EU28 betydligt mindre,

särskilt inom läkemedelsindustrin där EU28 bara stod för 42 procent av exporten medan Asien och Amerika representerade en knapp fjärdedel vardera. Kemi-, plast- och gummiföretagen har ett klart större beroende av den inre marknaden, men runt en femtedel av exporten går till Amerika och Asien.

Av handelsstatistiken framgår

att IKEM-företagen på insatssidan har ett förhållandevis litet beroende av långväga transportvägar, vilket möjligen kan kännas lugnande när stora containerfrakter från Asien tvingas lägga om sina rutter just nu. Samtidigt påverkas företagens egna leveranser negativt om inte öppna och säkra transportvägar kan säkras över världens hav. ■

IKEM:s konjunkturbarometer

IKEM:s medlemsföretag verkar inom det breda spannet av plast-, gummi-, kemi- och läkemedelsproduktion. Branschens totala förädlingsvärde uppgår till en femtedel av den totala industriproduktionen i Sverige. Exportvärdet var 475 miljarder kronor 2022. Samtliga redovisade svar, där annat ej anges, från konjunkturenkäten är omsättningsviktade med företagets omsättning. Konjunkturbarometern sammanställs av Carl Eckerdal, chefekonom och redovisas för varje kvartal.

Har du frågor om Konjunkturbarometern?

Kontakta gärna Carl Eckerdal, chefekonom på carl.eckerdal@ikem.se eller 070-497 11 98.

Prenumerera på Konjunkturbarometern

Prenumerera på Konjunkturbarometern på ikem.se/konjunkturbarometern eller skicka ett mejl till nyhetsbrev@ikem.se